

nunc est; ideoque mutaretur, videlicet deficeret, nam Deus, qui mutetur, Deus non est (1).

Ad primam probationem, *neg.* assert. quia jam ostendimus, quod, si Petrus, qui nunc intrinsece possibilis est, redderetur intrinsece impossibilis, Deus aliter se haberet, ac deficeret, et proinde jam nihil posset producere, Petrus vero non se habet instar chimæreæ communis et proprie dictæ, sed esset chimæra sui generis. Chimæra proprie dicta nequit divinam essentiam imitari, nec proinde in Deo continetur ullatenus sive virtualiter sive eminenter. At Petrus, antea possibilis, postea factus impossibilis, potest profecto per se divinam essentiam imitari, secus nunquam fuisset possibilis, sed semper impossibilis et chimæricus.

Confirmatio nihil evincit. Quæ namque eo pacto fiunt impossibilia, non desinunt esse intrinsece ac per se possibilis; sed tantum redduntur impossibilia per accidens ex suppositione facti pendentis a libera Dei voluntate ac per eam impossibilis.

Plura de his fuse disputata videri queunt apud Lossada et veteres scriptores.

CAPUTIV

DE SCIENTIA VISIONIS

Sequitur, ut de altero membro communissimæ illius divisionis scientiæ divinæ disputemus, quam singillatim tractandam suscepimus. Circa quam hæc prima occurrit controversia, utrum Deus cognoscat omnia quæcumque existunt in quavis temporis differentia, sive præsentia illa sint, sive præterita, sive futura.

(1) Cfr. Lossada, loc. cit., num. 19.

ARTICULUS I

Utrum Deus cognoscat existentia omnia in quavis temporis differentia, ac præsertim futura libera.

62. Quæ aliquando existentiam sortiuntur, triplicis generis sunt, alia quæ actu existunt in præsentia, alia quæ jam non sunt, sed fuerunt, alia demum quæ nondum sunt, sed erunt. Ac de hisce omnibus institui controversia potest.

§ I.—UTRUM DEUS PRÆSENTIA CUNCTA COGNOSCAT ET PRÆTERITA.

PROPOSITIO 1.^a Dubitari non potest, quin Deus actu existentia et præterita certissime cognoscat.

Dubitari nequit, quin Deus actu existentia omnia et præterita cognoscat certissime.

Et ratio in promptu est. 1.º quia hæc omnia etiam a nobis cognoscuntur. 2.º Quia profecto magna est perfectio, nec repugnans cum alia majori, cognoscere omnia quæcumque vel existunt, vel extiterunt. 3.º Quia res existentes, etiam prout tales, intelligibiles sunt, cum sua gaudeant entitate: quapropter non possunt non intelligi ab infinita intelligentia. 4.º Quia ignorare nequit Deus, quæ ipsemet facit; omnia vero, quæcumque veniunt in existentiam, a Deo fiunt, vel immediate tamquam a causa unica, vel mediis creaturis, cooperando ad omnes earundem actiones et effectus.

Quæ rationes, ut per se liquet, valent pro quacumque re existente, quantumvis occulta et remota, qualia sunt secreta cordium (1). Nec potest de his ulla esse specialis difficultas, quæ vel non soluta fuerit in antecessum, vel non solvenda sit ex dicendis.

non exceptis oculis, remotis, ac secreta cordium.

§ II.—UTRUM DEUS COGNOSCAT FUTURA OMNIA LIBERA.

63. Futura duplicis generis distingui queunt, necessaria et contingentia. Quamquam enim omnia præter Deum,

Duplicis generis futura,

(1) Vide S. Thom. *de verit.*, quæst. 8, art. 13; *de malo*, quæst. 16, art. 8; *Contr. Gent.* lib. 1, cap. 68.

absolute loquendo, contingentia sint in existendo, tamen supposita prima creatione, effectus qui mox consequuntur in rerum natura, alii sunt necessarii, alii contingentes (1).
 necessaria
 et contingentia: et hæc iterum in duas species dividuntur.
 Contingentia secundum quid vel per accidens
 et contingentia proprie ac simpliciter seu libera.
 Necessary dicuntur illi, qui ita fiunt, vel sunt a suis causis, ut non possint non fieri, vel esse; contingentes vero, qui ita fiunt, vel sunt, ut possint non fieri, vel esse (2). «Hoc autem, quemadmodum tecte exponit P. Franciscus Suarez, ex duplici capite provenire potest: primo ex impedimento extrinseco, et non ex intrinseca virtute causæ. Et hoc tantum modo invenitur contingentia in effectibus inferiorum causarum naturalium, quatenus eveniunt sine intervenitu alicujus causæ liberæ. Nam si consideretur virtus et modus agendi causæ proximæ talis effectus, nulla est contingentia in illo effectu, quia causa ejus non habet potestatem propriam et intrinsecam ad non efficiendum illum, sed ex intrinseca necessitate operatur, positis omnibus requisitis. Quia tamen causa illa imperfecta est, et per oppositionem alterius impediri potest ab agendo; ideo ex hoc capite potest ille effectus esse contingens. Contingentia vero illa dicitur esse secundum quid, quia est tantum respectu unius causæ, ut impediri potest ab alia; non vero respectu totius collectionis concurrentium causarum. Dicitur etiam extrinseca et per accidens, quia non provenit ex intrinseca virtute causæ, per se agentis, sed ab extrinseco impediente. Altera vero contingentia propria est, quæ provenit ex libertate alicujus causæ, quæ merito dicitur esse per se ab intrinseco, quia provenit ex intrinseca potestate, quam per se habet ipsa causa proxima ad suspendendum suum concursum, positis etiam omnibus requisitis ad agendum: et ob eandem causam dicitur hæc contingens simpliciter, quia posita collectione causarum omnium vel impedimentorum concurrentium, adhuc effectus potest fieri, et non fieri» (3).

(1) Vide S. Thom., *Contr. Gent.* lib. 2, cap. 30; Suarez, *Metaphys.* disp. 19.

(2) Cfr. S. Thom. *Contr. Gent.*, lib. 1, cap. 67. Item, *contingens...*; Suarez, *opuse. de scient. Dei futuror. contingentium*, lib. 1, cap. 1, num. 1.

(3) Suarez, *De scientia Dei futuror. conting.* lib. 1, cap. 1, num. 1. Cfr. S. Thom. 1.º dist. 38, quæst. 1, art. 5; 1.º *Contr. Gent.* cap. 67, *Amplius, sicut...*; de malo, quæst. 16, art. 7.

Itaque hic controversia non est de futuris effectibus necessariis, quippe qui jam sunt in suis causis determinati ad existendum, ideoque ignorari nullatenus possunt ab eo, qui causas cognitatas habeat. Nec sermo nobis hic est de futuris contingentibus extrinsece atque improprie ac per accidens talibus: de quibus pariter nulla esse potest difficultas. Licet enim illi ex vi solius causæ proximæ cognosci non valeant, illa enim causa impediri potest, ne operetur; nihilominus «comprehensio toto ordine naturalium causarum, quæ ad effectum promovendum vel impediendum concurrere possunt, evidenter cognoscitur, an effectus ille impediendus sit, necne, ut recte docuit D. Thomas (1), et notavit Ferrariensis (2). Et ratio est evidens, quia respectu totius collectionis causarum effectus non est contingens, sed necessarius, quia omnes illæ causæ necessario operantur, sive promovendo, sive impediendo: jam enim supposuimus nullam causam liberam intervenire, vel per se, vel per accidens, vel applicando causam agentem, vel impediendam. Cognitis ergo et inter se collatis illis omnibus causis simul sumptis, evidenter cognoscetur, an futurus sit ille effectus, necne» (3).

Difficultas ergo tota versatur circa futura libera, neque circa omnia, sed solum circa ea quæ a causa libera creata libere procedent. Nam quæ ipse Deus solus libere unquam faciet, non potest non cognoscere, quandoquidem Deus nihil in tempore operatur, nisi ex æterno consilio et efficaci decreto suæ voluntatis. Hujusmodi porro æternum decretum Deo notissimum est, eoque posito, nequit non effectus esse in eo tempore modoque ab æterno definitis. Itaque sufficit æternum suum consilium et immutabile decretum, ut Deus in eo futura, quæ ex sola ipsius operatione fient, perfectissime intelligat (4).

At vero potestne idem dici de operationibus et effectibus liberi creaturarum? Si Deus videt illa ab æterno, videtne certo et infallibiliter, an non? Si videt; ergo non poterunt

(1) S. Thom. *Contr. Gent.* lib. 1, cap. 67, *Amplius sicut...*

(2) Commentar. in lib. 1.um *Contr. Gent.*, cap. 67.

(3) Suarez, loc. cit.; et in *Metaphys. disp.* 19, sect. 10, ubi fuse de hac re.

(4) Cfr. Suarez, *opuse. cit.*, lib. 1, cap. 1, num. 5.

Status
controversiæ.

De quibus
futuris sit
hic sermo.

Ratio
difficultatis.

illa non esse, ac proinde jam non erunt libera. Si autem non videt certo et infallibiliter, non est in Deo scientia omnium perfecta; nisi dicatur illa advenire in tempore, quando res ipsæ fiunt: id quod scientiam variabilem redderet, Deumque ipsum mutabilem. Et crescit difficultas, si modus spectetur, quo Deus posset futura ejusmodi cognoscere. Vel enim cognosceret ea in se ipsis, vel in suis causis. Non in se ipsis, quia antequam fiant, in se ipsis nihil sunt; non in causis, quia liberæ sunt, et proinde non sunt determinatæ ad operandum, sed possunt operari vel non operari. En nodus questionis, quæ huc præcipue revocatur, ut vel Deo scientia futurorum, vel causis creatis libertas denegetur. Et ita factum est, ut plures Philosophi cum nodum solvere nescirent, in diversos incidere errores.

Errores circa
cognitionem
divinam futuro-
rum contingen-
tium.

Nam Tullius (1), ut humanam tueretur libertatem, quam validissimis niti videbat argumentis, eripuit Deo præscientiam futurorum, atque ita dum vult facere (homines) liberos, fecit sacrilegos, quemadmodum loquitur Magnus Augustinus (2). Idem error a quibusdam tribuitur Aristoteli (3). Fundamentum est, quia docuit Philosophus in lib. 1.º de interpretatione, cap. 8, propositionibus de futuris contingentibus nullam inesse veritatem; si autem non est veritas, profecto nec cognoscibilitas. Verum hoc solum fundamentum non sufficit ad errorem appingendum Stagirite, quia illa ejus assertio potest habere rectum sensum, ut mox videbimus, ex quo nullatenus sequitur, quod futura non possint a Deo cognosci. Donec ergo probetur Aristotelem sumpsisse illam assertionem in sensu omnem prorsus excludente cognoscibilitatem, non recte accusatur erroris. Et simili modo quidam alii, quos referunt Abaelardus et Waldensis apud P. Theophilum Raynaudum (4), opinati sunt falli Deum posse futura libera cognoscere. Alii e converso, ut salva esset divina præscientia certa et infallibilis, negarunt stare

(1) Lib. 2.º de divinatione.
(2) De civit. Dei, lib. 5, cap. 9.
(3) Cfr. S. Bonavent. (1.^a dist. 38, art. 2, quæst. 1), Suarez (opusc. cit. lib. 1., cap. 2, num. 2), Vazquez (In 1.^{am} part. disp. 64, cap. 1) etc.
(4) Theolog. natural. distinct. 8, quæst. 1, art. 2 num. 16.

cum ipsa posse libertatem in homine. In qua erronea sententia post Stoicos (1) fuisse videntur Marcion (2), Celsus (3) et alii hæretici atque ethnici (4), quibus postea se adjunxit Wicleffus et alii pauci, «non tam Philosophi, quam frivophili», ut loquitur Waldensis (5). Sociniani autem solam conjecturalem Deo futurorum cognitionem asseruerunt, arbitrantes ea non habere in se objectivam veritatem, ideoque certo cognosci non posse.

At religiosus... animus utrumque eligit, et præscientiam Dei et liberum arbitrium creaturarum rationalium, utrumque confletur, et fide pietatis utrumque confirmat (6). Prius autem quam ad veritatem hanc rationibus confirmandam veniamus, notandum est futurorum liberorum duo esse genera: alia quæ libere de facto fiunt in aliqua differentia temporis, et vocantur *futura absoluta*; alia quæ fierent utique, si poneretur certe aliqua conditio, de facto vero nunquam erunt, quia talis conditio non ponetur, et hæc dici solent *futura conditionata*. Nos de futuris liberis conditionatis postea, nunc solum de absolutis disputabimus, circa quæ nunc illud nobis demonstrandum est, ea Deum certissime ab æterno cognoscere. Modus autem, quo Deus futura libera cognoscit, posterius seorsum erit pertractandus.

Vera et catholica
doctrina.

Futura absoluta

et conditionata
et hic quidem
sermo erit
de primis, de
aliis in
sequente capite.

64. PROPOSITIO 2.^a Deus ab æterno certissime cognoscit omnia futura libera.

Est veritas sæpissime tradita in sacris Litteris: *Intellexisti* (loquitur Psalter cum Deo) *cogitationes meas de longe, semitiam meam et funiculum meum investigasti, et omnes vias meas prævidisti* (7). Et alibi: *Et nunc dixi vobis prius, quam fiat,*

Deus ab æterno
certissime
cognoscit omnia
futura.

(1) Apud S. Augustin., lib. 5 de civit. Dei, cap. 8.
(2) Sic colligitur ex S. Hieronymo, de Hæreticis, lib. contr. Pelagian.
(3) Vide Origen., lib. 2, contr. Celsum; et apud Euseb., lib. 6 Præparat. evang. cap. 9.
(4) Apud Theophil. Raynaud., loc. cit. num. 17.
(5) Tom. 1., lib. 1, cap. 22 et 23; apud Theophil. Raynaudum, ibid. Vide etiam Valentiam, in commentar. in 1. p., disp. 1, quæst. 14, punct. 5, paragr. 3.
(6) S. August., de civit. Dei, lib. 5, cap. 9, num. 2.
(7) Psalm. 138, vers. 3.

ut, cum factum fuerit, credatis (1). Item: Domino... Deo, antequam crearentur, omnia sunt agnita: sic et post perfectum respicit omnia (2). Unde etiam præscientia futurorum proponitur tamquam attributum proprium divinitatis (3). Quamvis enim in his locis non explicite doceatur æterna Dei præscientia, sed tantum præscientia, at implicite concluditur plane æterna præscientia, siquidem eadem ratio, propter quam Deus non potest incipere tunc cognoscere res, cum fiunt, ostendit eas debere ab æterno cognoscere, secus enim mutaretur.

Patres ac Doctores necesse non est singillatim referre. Præscientia Dei tantos habet testes, quantos fecit prophetas, inquit Tertullianus (4). Et S. Augustinus: *Confiteri esse Deum, et negare præscium futurorum, apertissima insania est* (5). Verum de his, quæ nostram inquisitionem superant, consulendi sunt Theologi.

Quod porro Deus certissime cognoscat futura, probandum non est, quia repugnat Deo cognitio conjecturalis, quæque non sit metaphysice certa, prout ex superius demonstratis liquet. Itaque solum probandum est, quod Deus a tota æternitate cognoscat futura.

Prob. 1.º ex communissima persuasione populorum, Et primo quidem universalis christianorum opinio neminem latet, ut hic probanda sit. Quid Hæbrei senserint constat ex ipsis sacris Litteris. Notissima est illa Susannæ apud Daniele oratio: *Deus æterne, qui absconditorum es cognitor, qui nosti omnia, antequam fiant* (6). Ethnicorum etiam mens satis constat ex Plotino (7), Proclo et Ammonio (8) apud P. Theophilum Raynaudum (9). Qua de re legi potest P. Didacus Ruiz de Montoya (10). Unde solemne fuit Hebræis Deum

(1) Joann. cap. 14, vers. 29.

(2) Eccli. cap. 23, vers. 27.

(3) Isaïæ cap. 42, vers. 21 seqq; cap. 44, vers. 6 et 7.

(4) Contr. Marcion., lib. 3, cap. 5.

(5) De civit. Dei, lib. 5, cap. 9.

(6) Daniel. cap. 13, vers. 42. Cfr. Isaïæ, cap. 41, vers. 23.

(7) Anead. 4, lib. 4, cap. 12.

(8) De interpretatione, sect. 2, part. 7.

(9) Theolog. natur. dist. 8, quæst. 1, art. 2, num. 19.

(10) De scientia Dei, disp. 23, sect. 2 seqq.

passim de futuris eventibus consulere; ethnici vero exquirebant falsorum numinum oracula: quo etiam spectant varia divinationum genera, sive per mortuorum cadavera (necromantia), sive per auguria, auspicia et aruspicia, sive per sortilegia, etc., etc.

Prob. 2.º Cognoscere futura vel divinando ex prudentibus conjecturis magna existimatur perfectio sagacisque laus ingenii: certo vero eadem cognoscere profecto eximia intellectus excellentia est. Ergo nequit non Deo convenire, qui virtute pollet infinita intelligendi.

Dices. Non est perfectio digna Deo id, quod potest abesse in aliqua hypothesi. Atqui scientia futurorum libero potuit abesse, si nimirum Deus nihil creare decrevisset. Ergo...

Respondeo, *dist.* Major. Non est perfectio digna Deo id, quod potest abesse entitative, *conc.*; id quod solum terminative potest abesse *neg.* Et *contradistincta* Minore, *neg.* conseq. Nam scientia visionis futurorum entitative est ipsa essentia Dei, quæ pro sua infinita perfectione potest, quin in se immutetur, terminari vel non terminari ad futura, representando illa vel non representando.

Prob. 3.º Deus habet perfectissimam certamque providentiam omnium, ut suo loco probavimus. Atqui si futura libera ignoraret, non posset talem habere providentiam, ut satis per se patet. Ergo...

Prob. 4.º Deus futura non potest cognoscere, quando fient decursu temporis. Ergo eadem ab æterno debet præscire, nisi velimos Deum aliqua posse ignorare.

Prob. anteced. α) Secus enim divina cognitio successive augetur, et consequenter tum ipse tum scientia sua mutabilis foret. β) Propterea jam non posset liberos actus ad fines ultiores infallibiliter præordinare; unde impossibilis foret providentia, ut nuper notabamus (1).

Dices fort. Sicut necesse non est, ut Deus ab æterno creet omnia, quæ potest creare, sed sufficit, ut habeat potentiam creandi; ita non est necesse, ut ab æterno cognoscat

(1) Vide Suarez, Opusc. de scientia futurorum, lib. 1, cap. 2, num. 5; *Metaphys.* disp. 50, sect. 15, num. 19.

omnia, sed habet duntaxat virtutem cognoscitivam, qua res, cum in tempore fiant, cognoscat.—Respondeo esse disparitatem, quia creatio est actio transiens in exteriorem materiam, quae proinde sive ponat extrinsecus effectus, sive non, nihil addit, vel detrahit Deo. At vero cognitio est operatio immanens quae cum ipsa substantia in Deo identificatur: quare omnis cognitio, quae unquam erit Deo, ab aeterno esse debet (1).

Prob. 5.º Eatenus non posset Deus ab aeterno infallibiliter cognoscere futura, quatenus ab aeterno nondum sunt in se ipsis extra causas, sed continentur duntaxat in potentia causarum. Nam hinc petitur in hac materia praecipua ratio dubitandi. Cum enim causae liberae indifferenter se habeant ad operationem sive ponendam sive omittendam, donec actu detur operatio et ejus effectus in se ipso, ex talis causae inspectione praesciri certo nequit, quid futurum sit, et solum conjici aliquid potest magis aut minus probabiliter pro majori aut minori illius inclinatione ad operandum (2). Atqui haec ratio nulla est, quia Deus futura illa videt ab aeterno, non prout continentur in suis causis nondum ad agendum determinatis, sed prout egressa jam ex illarum virtute pro tali temporis differentia. Nisi enim ita esset, dicendum foret cognitionem futurorum, prout sunt in se ipsis extra causas, advenire Deo in tempore, quod repugnat, ut nuper urgebamus. Ergo necesse est dicere Deum ab aeterno certissime atque infallibiliter futura omnia videre, non secus ac si ab aeterno fuissent. Et hoc est, quod Angelicus Doctor intendit, cum saepe sime in hac quaestione docet, omnia etiam futura Deo esse in aeternitate praesentia. Audi Aquinatem: *Dupliciter possunt futura cognosci, uno modo in se ipsis, alio modo in suis causis. In se ipsis quidem a nullo cognosci possunt nisi a Deo. Cujus ratio est, quia futura, prout futura sunt, nondum habent esse in se ipsis; esse autem et verum convertuntur. Unde cum omnis cognitio sit alicujus veri, impossibile est, quod aliqua cognitio respiciens futura in ratione futuri, cognoscat ea in se*

(1) Cfr. S. Thom. *de verit.*, quaest. 1, art. 5 corp. et ad 10.um

(2) Vide S. Thom. 1.º dist. 38, quaest. 1, art. 5; 1.º p., quaest. 14, art. 13; *de verit.* quaest. 2, art. 12; *de malo*, quaest. 16, art. 7.

ipsis. Cum autem praesens, praeteritum et futurum sint differentiae temporis, temporalem ordinem designantes, omne quod qualitercumque est in tempore, comparatur ad futura sub ordine futuri. Et ideo impossibile est, quod aliqua cognitio subjacens ordini temporis cognoscat futura in se ipsis. Talis autem est omnis cognitio creaturae... unde impossibile est, quod aliqua creatura cognoscat futura in se ipsis. Sed hoc est proprium solius Dei, cujus cognitio est elevata supra totum ordinem temporis; et ea quae per totum tempus aguntur, praesentialiter et conformiter ejus aspectui subduntur, et ejus simplex intuitus super omnia simul fertur, prout unumquodque est in suo tempore (1).

Remque illustrat Angelicus praecleara similitudine: *Exemplum conveniens accipi potest ex ordine loci. Nam secundum Philosophum (2), secundum prius et posterius in magnitudine est prius et posterius in motu, et per consequens in tempore. Si ergo sint multi homines per viam aliquam transeuntes, quilibet eorum, qui sub ordine transeuntium continetur, habet cognitionem de praecedentibus et subsequenteribus, in quantum sunt praecedentes et subsequentes, quod pertinet ad ordinem loci. Et ideo quilibet eorum videt eos, qui juxta se sunt, et aliquos eorum, qui eos praecedunt, eos autem, qui post se sunt, videre non potest. Si autem esset extra ordinem transeuntium, utpote in aliqua excelsa turri constitutus, unde posset totam viam videre, videret quidem simul omnes in via existentes, non sub ratione praecedentis et subsequenteris, in comparatione scilicet ad ejus intuitum, sed simul omnes videret, et quomodo unus eorum alium praecedit. Quia igitur cognitio nostra cadit sub ordine temporis vel per se vel per accidens, unde et anima componendo et dividendo necesse habet adungere tempus, ut dicitur in 3.º de anima; consequens est, quod sub ejus cognitione cadant res sub ratione praesentis, praeteriti et futuri. Et ideo praesentia cognoscit tanquam actu existentia et sensu aliquantulum perceptibilia, praeterita autem cognoscit memorata, futura autem non cognoscit in se ipsis, quia nondum sunt, sed cognoscere ea potest in causis suis, per certitudinem quidem, si totaliter in*

Similitudine
res illustratur ab
Aquinatē:

(1) S. Thom. *de malo*, quaest. 16, art. 7. Cfr. loca nuper citata.

(2) In 4.º *Physicor.*, text. comm. 99. Vide ibid. S. Thom., lect. 17, paragr. c.

causis suis sunt determinata, ut ex quibus de necessitate evenient; per conjecturam autem, si non sint sic determinata, quin impediri non possint, sicut quæ sunt ut in pluribus; nullo autem modo, si in suis causis sint omnino in potentia non magis determinata ad unum, quam ad aliud, sicut quæ sunt ad utrumlibet. Non enim aliquid est cognoscibile, secundum quod est in potentia, sed solum secundum quod est in actu, ut patet per Philosophum (Metaphysicor. lib. 9, text. comment. 20). Sed Deus est omnino extra ordinem temporis, quasi in arce aternitatis constitutus, quæ est tota simul, cui subjacet totus temporis decursus secundum unum et simplicem ejus intuitum; et ideo uno intuitu videt omnia, quæ aguntur secundum temporis decursum, et unumquodque secundum quod est in se ipso existens, non quasi sibi futurum quantum ad ejus intuitum, prout est in solo ordine suarum causarum, quamvis et ipsum ordinem causarum videat, sed omnino aternaliter sic videt unumquodque eorum, quæ sunt in quocumque tempore, sicut oculus humanus videt Socratem sedere in se ipso, non in causa sua (1).

Alibi eandem rem S. Doctor aliis declarat exemplis, quæ ad rem obscurissimam demonstrandam non parum, opinor, valebunt. Deus ab aeterno, inquit, non solum vidit ordinem sui ad rem, ex cuius potestate res erat futura, sed ipsum esse rei intuebatur. Quod qualiter sit, evidenter docet Bœtius in fine de Consolatione (2). Omnis enim cognitio est secundum modum cognoscentis. Cum igitur Deus sit aternus, oportet, quod cognitio ejus modum aternitatis habeat, qui est totum simul sine successione. Unde sicut, quamvis tempus sit successivum, tamen aternitas ejus est præsens omnibus temporibus una et eadem et indivisibilis, ut nunc stans; ita et cognitio sua intuetur omnia temporalia, quamvis sibi succedentia, ut præsentia sibi; nec aliquid eorum est futurum respectu ipsius, sed unum respectu alterius.

(1) S. Thom., lib. 1. *Perihermen.* seu de interpretatione, lect. 14, paragr. f. Nam primo quidem... Cfr. de malo, quæst. 16, art. 7; *Compend. Theolog.* cap. 33; de Verit., quæst. 2, art. 12; et *Quodlib.* 11, art. 3; quibus in locis eadem utitur S. Doctor comparatione ac similitudine.

(2) Bœt., de *Consol. Philosoph.*, prosa ult. sup. art. 3 corporis.

Quod ut melius pateat, exemplis ostendatur: Sint quinque homines, qui successive in quinque horis quinque contingentia facta videant. Possum ergo dicere, quod isti quinque vident hic contingentia succedentia præsentialiter. Si autem poneretur, quod isti quinque actus cognoscentium esset actus unus, posset dici, quod una cognitio esset præsentialiter de omnibus illis cognitis successivis. Cum ergo Deus uno aeterno intuitu non successivo omnia tempora videat, omnia contingentia in temporibus diversis ab aeterno præsentialiter videt, non tantum ut habentia esse in cognitione sua. Non enim Deus ab aeterno cognovit de rebus tantum se cognoscere ea, quod est esse in cognitione sua; sed etiam ab aeterno vidit uno intuitu, et videbit singula tempora, et rem talem esse in hoc tempore, et in hoc deficere. Nec tantum videt rem hanc respectu præcedentis temporis esse futuram, et respectu futuri præteritam; sed videt istud tempus, in quo est præsens rem esse præsentem in hoc tempore; quod tamen in intellectu nostro non potest accidere, cujus actus est successivus secundum diversa tempora. Et ita patet, quod nihil prohibet contingentium ad utrumlibet certam scientiam Deum habere, cum intuitus ejus ad rem contingentem referatur secundum hoc, quod præsentialiter in actu est, quando jam determinatum est, et certitudinaliter cognosci potest (1).

Aliis utitur similitudinibus Commentator Bœtii, qui a multis existimatur ipse S. Thomas: Notandum, quod de hoc quod dicitur Deum præsentialiter omnia cognoscere, scilicet præterita et futura, ponunt quidam exemplum de baculo fixo in aqua, qui successive toti fluvio præsens est, quia partibus ejus. Sic aternitas simul est cum toto tempore et cum omnibus, quæ fluunt in tempore, ita quod totum tempus et quicquid est successivum in tempore, est præsens aternitati, ut si ponatur aternitas quasi centrum et totum tempus sicut circumferentia. Tunc licet circumferentia continue moveatur et pars toti succedat, tamen in comparatione ad centrum uniformiter se habet (2).

Et hæc quidem rem evincere, et quantum humana fert imbecillitas, satis declarare videntur. At quoniam præcipua

(1) S. Thom. 1.º dist. 38, quæst. 1, art. 5.

(2) In *Comment. Boetii, De Consolat. Philos.* lib. 5, prosa 6.^a et ultima circa med.

alia similitudo
ad rem magis
declaramandam;

difficultas hic in componenda creatâ, libertate cum divina futurorum præscientia versatur, addenda est in hunc finem sequens

65. PROPOSITIO 3.^a Æterna Dei præscientia nullum infert creatæ libertati præjudicium.

Æterna
Dei præscientia
nullum infert
creatæ libertati
præjudicium.

Prob. 1.^a Verum vero opponi nequit. Atqui et Deum futurorum liberorum esse præscium, et rationalem creaturam libertate gaudere sunt duæ veritates catholice, quemadmodum probatum manet, primum quidem in præcedenti propositione, alterum in tertio *Psychologiæ* volumine. Ergo præscientia Dei non perimit creatam libertatem, sed amice cum eadem coherere dicenda est.

Prob. 2.^a Si æterna futurorum cognitio Dei tolleret eorum libertatem vel contingentiam, eam tolleret, aut ex eo quod ipsa sit causa effectuum futurorum, aut ex eo quod sit certa et infallibilis. Atqui ex neutro capite futuri effectus a Deo prævisi redduntur necesarii. Ergo..... (1).

Prob. Minor. per partes, nam Major per se innotescit: *Scientia divina non aufert contingentiam ex eo, quod sit causa effectuum futurorum.* Nam α) primo scientia Dei non est causa rerum nisi mediante voluntate. Atqui voluntas Dei omnia decernit operari secundum cuiusque causæ create indolem ac rationem. Ergo quoniam scientia divina nunquam operari potest nisi mediante voluntate, possunt adhuc futura suam servare contingentiam et libertatem. β) Præterea licet scientia quam vocant simplicis intelligentiæ, sit causa directiva rerum efficiendarum, et ita simul cum voluntate et omnipotentia causet omnia; nihilominus scientia illud non est causa rerum, quas videt, quemadmodum superius probavimus (2). Atqui scientia futurorum contingentium est scientia visionis. Ergo scientia divina non aufert contingentiam ex eo, quod sit causa effectuum futurorum. Hinc communissime illa vox Patrum docentium non ideo res esse futuras, quia Deus illas ab æterno præscivit, sed e contrario ideo illas præcivisse

Non ideo res
sunt futuræ,
quia Deus illas
ab æterno

(1) Vide hoc argumentum fuse evolventem P. Gregorium de Valentia, In 1.^{am} part., disp. 1, quæst. 14, punct. 5, paragr. 3.

(2) Vide supra, num. 26, pag. 73 889q.

quia futuræ sunt, sicut suo loco retulimus. *Non propterea erit aliquid, inquit Origenes, quia id scivit Deus futurum; sed quia futurum est, scitur a Deo, antequam fiat* (1), Et S. Joannes Chrysostomus: *Non quia futura scandala prædixit, idcirco evenient, sed quoniam omnino eventura erant, idcirco prædixit. Quod si eventura non fuissent, nec ipse futura prædixisset* (2). Et S. Hieronymus: *Non ex eo quod Deus scit futurum aliquid, idcirco futurum est; sed quia futurum est, Deus novit, quia præscius futurorum* (3). Ac demum, ut cæteros omittam, S. Joannes Damascenus: *Vis præscia Dei non ex nobis habet causam; quod autem hæc, quæ facturi sumus, prævidet, ex nobis est* (4).

præscivit, sed
ideo eas
præscivit, quia
sunt futuræ.

Dices. Si ideo Deus præsciret futura, quia ita erunt, ipse res create forent causæ divinæ præscientiæ: idque discrete dixerunt nonnulli ex Patribus, quos suo loco retulimus.— Respondeo, *negando* prorsus assertum. Nam cognitio divina causam habere nequit, cum Deus ex sua propria essentia determinatus sit ad omne intelligibile cognoscendum. Verum licet non indigeat Deus, nec patiatur determinationem extrinsecus advenientem, cognoscere tamen non potest quidpiam, nisi in se sit intelligibile, nec intelligibilitatem accipit præcise ab ipsa scientia, per quam cognosci, ac representari debet. Secus enim ratio non foret, cur Deus quædam intelligat, et quædam non intelligat. Intelligit nempe quæ apta sunt intelligi, et nequit intelligere, quæ in se non sunt intelligibilia, fere sicut create potest quæcumque possibilia sunt, non vero impossibilia. Atqui futurum liberum ceu aliquid actuale et existens pro aliqua differentia temporis non est intelligibile, nisi præsupponatur illud reapse fore. Ergo quamvis futurum liberum non sit *causa* divinæ præscientiæ, debet tamen logice præsupponi, nostro modo intelligendi, tamquam *terminus* vel *conditio* sine qua non, ad divinam præscientiam. Et hoc solum significat modus loquendi Patrum

(1) Origen. In *epist. ad Romam*, lib. 7, cap. 8 super illud: *Quas præscivit, et prædestinavit*. Cfr. *Contr. Celsum*, lib. 2, num. 20.

(2) S. Joann. Chrysoost., *Homil. 59 in Mathæum*.

(3) S. Hieronym. In *Hieremiam*, cap. 26. Cfr. in *Isaiam*, cap. 16 super illud: *Hoc verbum quod locutus est Dominus ad Moab*.

(4) S. Joann. Damascen., *Dialog. contr. Manich.* num. 79.

scribentium, ideo Deum cognovisse futura ab aeterno, quia futura sunt. Quod si quidam interdum duriuscule locuti sunt, mitigandus est rigor verborum.

Probatur secunda pars Minoris. *Certitudo et infallibilitas divinæ scientiæ non imponit necessitatem futuris effectibus.* Sane a) cognitio, quantumvis certa et infallibilis, formaliter prout est notitia rei, nihil ponit in ipsa intrinsecum, nec mutat naturam ejus, Ergo quod Deus ab aeterno præsciât futura, non eripit illis contingentiam et libertatem quam habent natura sua.

Antecedens constat ex alibi probatis (1): est enim cognitio formaliter operatio immanens, quæ, prout talis, objectum in sua physica realitate inalteratum relinquit. **Consequentia** vero patet. Si enim res eodem modo se habet in se, sive cognoscatur, sive non cognoscatur, quomodo necessitatem induat ex eo solum, quod cognoscatur effectus vel actio natura sua contingens et libera? (2). Hinc S. Augustinus: *Sicut tu, inquit, memoria tua non cogis facta esse, quæ præterierunt, sic Deus præscientia sua non cogit facienda, quæ futura sunt* (3). Nec minus feliciter Theodoretus alio rem exemplo declarat: *Nemo præscientiam horum esse causam dicat, non enim præscientia eos tales efficit, sed Deus, ut Deus, quæ futura erant, prospexit. Neque enim si ferocem equum videns frenum mordentem, et sessorem minime tolerantem, dixerim eum præcipitio appropinquantem casurum, deinde id quod dixi evenerit, ego equum injeci in præcipitium, sed quod futurum erat, prædixi, ex equi ferocia conjecturam faciens. Deus autem universorum omnia procul videt, ut Deus, non tamen huic affert necessitatem, ut virtutem exerceat, illi autem ut vitam ex vitio instituât* (4). Simili exemplo prævidentis casum et ruinam alicujus, per lubricam viam incedentis, utitur Origenes (5). Ac Damascenus: *Dum (medicus) prænosciit, inquit, morbum*

(1) Vide *Psycholog.* vol. 2.um, num. 44, pag. 189 seqq.

(2) Cfr. Suarez, opusc. de scient. futuror. contingent., lib. 1, cap. 9, num. 4.

(3) De libero arbit. lib. 3, cap. 4.

(4) Theodoret. in cap. 8. epistol. ad Roman. super illud: Quos autem prædestinavit...

(5) Apud Euseb. Cesar., lib. 6. *Præparat. evang.*, cap. 9.

futurum, non affert morbo causam; sed medici prænotio est conditionis ipsius argumentum; prænotionis autem causa hæc jest, quod ita futurum erat (1).

β) Deinde cum præscientia divina non tantum ab aeterno cognoscat ordinem et dispositionem causarum ad effectus seu effectus ipsos, prout in causis suis continentur, sed ipsos effectus in se ipsis, prout in certa temporis differentia erunt; perinde se habet ad futura, sicut visio aliqua ad suum visibile præsens et actu existens. Atqui actio aliqua, v. g. scriptio, non desinit esse contingens et libera ex eo, quod videatur a me vel ab alio. Ergo... (2). Hanc usurpavit rei explicandæ rationem Severinus Bœtius: *Scientia ejus (Dei), inquit, omnem temporis supergressa motionem, in suæ manet simplicitate præsentis, infinitaque præteriti ac futuri spatia complectens, omnia, quasi jam gerantur, considerat. Itaque si præscientiam pensare velis, quæ cuncta cognoscit, non esse præscientiam quasi futuri, sed scientiam deficientis nunquam instantiæ rectius astimabis. Unde non prævidentiæ, sed providentiæ potius dicitur, quod porro a rebus infimis constituta, quasi ab excelso rerum cacumine cuncta prospiciat. Quid igitur postulas, ut necessaria fiant, quæ divino lumine lustrentur? Cum ne homines quidem necessaria faciant esse quæ videant? Num enim quæ præsentia cernis, aliquam eis necessitatem tuas addit intuitus? Minime. Atqui, si est divini humanique præsentis digna collatio, uti vos vestro hoc temporario præsentis quaedam videtis, ita ille omnia suo cernit aeterno. Quare hæc divina prænotio naturam rerum proprietatemque non mutat, taliaque apud se præsentia spectat, qualia in tempore olim futura provenient, etc.* (3). Quibus prorsus conformia sepe docuit Angelicus: *Ex hoc, inquit, quod homo videt Socratem sedere, non tollitur ejus contingentia, quæ respicit ordinem causæ ad effectum; tamen verissime et infallibiliter videt oculus hominis Socratem sedere, dum sedet, quia unumquodque,*

(1) S. Joann. Damasc., *Dialog. adv. Manichæos.*

(2) Vide S. Thom., 1.º dist. 38, quæst. 1, art. 5. ad 3.um; et ad *Hambald.* lib. 1, dist. 38, quæst. 2, art. 1.

(3) Severin. Boet. de *Consolat. Philosoph.*, Lib. 5, prosa 6.^a et ultima.

prout est in se ipso, jam determinatum est. Sic igitur relinquatur, quod Deus certissime et infallibiliter cognoscat omnia, quæ fiunt in tempore, et tamen ea, quæ in tempore eventunt, non sunt vel fiunt ex necessitate, sed contingenter (1).

7) Præterea ut præscientia divina sit certa et infallibilis, satis est, quod alterum tantum oppositorum revera sit futurum. Nam posito quod alterum tantum oppositorum sit futurum, si præscientia divina terminetur ad illud præcise, quod futurum est, et sicut futurum est, hoc ipso certissima erit atque infallibilis, ut per se patet. Atqui quod alterum tantum oppositorum sit futurum, et non utrumque, non tollit contingentiam illius, quod tantum futurum est. Nam bene hæc duo inter se coherent, quod unum ex duobus extremis oppositis de facto sit, et nihilominus simul possit etiam absolute non esse, v. g. quod detur nunc scriptio mea, et quod absolute posset etiam non dari nunc hæc eadem scriptio. Suppono enim nunc ex alibi demonstratis adesse libertatem non solum in actu primo proximo, sed in ipso actu secundo (2). Illud autem, quod ita est de facto, ut absolute posset etiam hic et nunc non esse, profecto contingens est. Ergo quod alterum tantum e duobus extremis oppositis futurum sit, non aufert contingentiam ejus (3).

8) Denique «si præscientia tollerent contingentiam effectuum, maxime propterea quod posset falli, si effectus possit simpliciter non evenire.... At id minime sequitur. Nam si ponas effectum non evenire, sicut simpliciter non evenire potest; tunc consequenter debes etiam ponere, non fuisse præscientiam divinam de illo. Et sic non esset ulla præscientia divina de tali objecto, quæ falsa dici posset, ipso effectu non eveniente» (4). Tanta enim est excellentia divinæ scientiæ,

(1) S. Thom., *Perihermen.*, seu *de interpretat.*, lect. 14, paragr. f. post verba paulo superius citata. Eamdem tradit doctrinam in quest. 2, *de verit.*, art. 12 corp. et ad 2.um, 3.um, et 7.um; 1.^a dist. 38, quest. 1, art. 5, ad 3.um.

(2) Vide *Psycholog.* vol. 3.um, num. 97, pag. 323; num. 98, pag. 325; num. 100, pag. 331, *Objic. 9.^a*

(3) Vide P. Gregor. de Valentia, loc. cit., 1.^a probat.

(4) Valentia, *ibid.* *Quarta ratio*, cum S. Joann. Chrysost. homil. 60 in *Matth.* et Hagone Victorino, lib. 1, *de Sacram.* part. 2, cap. ultim.

ut jam superius vidimus, quæ absque ulla sui mutatione intrinseca possit representare vel non representare objecta creata, prout existant vel non existant. Vide Suarez (1).

66. Corollarium 1.um Supposita infallibilitate divinæ scientiæ, tenet hæc consequentia: *Deus præscit Petrum peccaturum esse; ergo Petrus peccabit*; cujus antecedens absolute contingens est, et solum hypotheticè necessarium, sicut etiam consequens. Et idem est, quod alii dicunt, supposita divina præscientia, futurum effectum necessario fore, non necessitate consequentis seu absolute, sed tantum necessitate consequente vel necessitate suppositionis vel sub conditione (2). Dicitur antecedens *absolute contingens, quia necessarium absolute judicatur ex habitu terminorum, utpote quia prædicatum est in definitione subjecti, sicut necessarium est hominem esse animal; vel quia subjectum est de ratione prædicati, sicut hoc est necessarium, numerum esse parum vel imparum* (3). Atqui antecedens istud: *Deus præscit Petrum esse peccaturum*, non est hujusmodi. Ergo non est absolute necessarium. Potest nihilominus *necessarium ex suppositione* dici, quia supposito quod Petrus peccaturus est, non potest non præscire Deus illum esse peccaturum.

Et idem dicendum est ob eandem rationem de consequente: *Ergo Petrus peccabit*; quia, cum possit non peccare, certe non necessario peccabit absolute; et tamen, supposita præscientia Dei de peccato futuro, non potest non esse peccatum. Cæterum quoniam Deus nequit præscire nisi quod futurum est, dicere quod, si Deus præscit, non potest res non esse, perinde est, ac dicere si res de facto futura est, non potest non esse; quæ est necessitas pure suppositionis, non absoluta. Si enim impossibile est idem simul esse et non esse, *manifeste verum est, quod omne quod est, necesse est esse, quando est, et omne quod non est, necesse est non esse, pro illo tempore, quando non est, et est necessitas non absoluta*,

Posita infallibilitate divinæ scientiæ tenet hæc consequentia: *Deus præscit Petrum peccaturum; ergo Petrus peccabit.*

Posita divina scientia, effectus futurus est necessarius, non necessitate consequentis, seu absolute, sed necessitate consequente, aut suppositionis, aut sub conditione.

(1) Opusc. *de scient. futuror. conting.*, lib. 1, cap. 9.

(2) Vide S. Thom. *Contr. Gent.* lib. 1, cap. 61 fin., *Præterea, si unumquodque*..

(3) S. Thom. 1. p., quest. 19, art. 3; *Clr. de verit.*, quest. 23, art. 4, ad 1.um

sed ex suppositione (1). Quam doctrinam luculenter expressit S. Anselmus: Hoc ipso quod præsciri aliquid dicitur, futurum esse pronuntiat. Non enim nisi quod futurum est præscitur, quia scientia non est nisi veritatis. Quare cum dico: Si Deus præscivit aliquid, necesse est illud esse futurum; idem est, ac si dicam: Si erit, ex necessitate erit. Sed hæc necessitas, non cogit, nec prohibet aliquid esse, aut non esse, etc. (2).

Consequentia vero inter præscientiam et existentiam rei est prorsus absoluta. Nec id tibi mirum videbitur, si revoces in mentem ex contingenti sequi contingens in bona consequentia, ut si sic concludas: Petrus currit: ergo movetur (3). Ergo quamvis antecedens et consequens sint absolute contingentia, potest intercedere inter illa nexus consequentiæ necessarius.

67. Corollarium 2.um Ex præjacta doctrina pariter intelligitur, quomodo necessitas, quæ adest in futuris, supposita præscientia divina, non sit antecedens, sed consequens determinationem liberæ voluntatis. Et ratio est, quia licet duratione præcedat scientia Dei actum vel effectum futurum, nihilominus hæc ipsa scientia præsupponit logicè talem actum futurum esse; quia ideo datur talis scientia de actu vel effectu futuro, quia re vera dabitur in tempore talis actus vel effectus.

SOLVUNTUR DIFFICULTATES.

68. Objic. 1.º Ex causa necessaria sequitur effectus necessarius. Sed scientia Dei est causa rerum etiam futurarum, et insuper est necessaria. Ergo quidquid Deus præscit, necessario eveniet; ac proinde aut neganda scientia futurorum contingentium in Deo, aut neganda libertas creaturarum rationalium (4).

(1) S. Thom. cum Aristot. *Periherm.*, su de interpret., lect. 15 initio.

(2) *De concordia præscient. et liberi arbitrii*, cap. 1. Videri potest Sylvius, in 1.^{am} p., quæst. 14, art. 13, *Quærit. 4.º*

(3) Vide *Dialect.* seu *Logic. Minor.*, num. 144, pag. 308, *Regula 5.^a*

(4) Cfr. S. Thom. 1 p., quæst. 14, art. 13, argum. 1.º; 1.º dist. 38, quæst. 1, art. 5, arg. 1.

Respondeo, *dist.* Major.: ex causa adæquata necessaria, sequitur necessario effectus, *conc.*; ex causa in adæquata necessaria, *neg.*

Dist. primam partem Minoris. Scientia ipsa visionis rerum futurarum est causa earumdem, *neg.*; alia scientia, nempe simplicis intelligentiæ aut etiam media, *subdist.*; est causa adæquata, *neg.*; inadæquata, *conc.* Alteram partem Minoris etiam *distinguo*. Scientia simplicis intelligentiæ est necessaria, *conc.*; scientia visionis, *subdist.*, est necessaria simpliciter et absolute, *neg.*; conditionate, *conc.* Et nego consequens. Et patet solutio ex dictis in probationibus (1).

Objic. 2.º Ex antecedenti necessario sequitur consequens necessarium. Atqui in hac consequentia: Deus præscivit Petrum esse peccatum: ergo Petrus peccabit, antecedens est necessarium, tum quia æternum, tum quia significatur ut præteritum. Ergo, stante divina præscientia, non datur amplius contingentia effectuum. Major patet ex regulis logicis bonæ consequentiæ (2). Secus enim ex antecedenti vero posset sequi falsum consequens (3).

Respondeo, *dist.* Major.: ex antecedenti absolute et simpliciter necessario, *conc.*; ex antecedente necessario duntaxat ex suppositione, *subdist.*; sequitur consequens pariter necessarium ex suppositione, *conc.*; absolute, *neg.*

Et *contradistincta* Minore, *neg.* conseq. Solutio est S. Thomæ, quamvis in speciem videatur eidem contraria, nam S. Doctor dicit antecedens illud esse absolute necessarium (4), aut etiam simpliciter necessarium (5). Nihilominus idem Angelicus iis coloribus describit necessitatem illius antecedentis, ut manifeste significet necessitatem, quam nos vocamus

Locus S. Thomæ in speciem contrarius declaratur.

(1) Cfr. S. Thom. 1 p. quæst. 14, art. 33, ad 1.^{am}; et 1.º dist. 38, quæst. 1, art. 5, ad 1.^{am}. Vide Molina. (In 1.^{am} part., quæst. 14, art. 13, disp. 17, ad 1.^{am}), Suarez (*Opusc. de scientia futurorum. conting.*, lib. 1, cap. 9, num. 5 seqq.)

(2) Vide *Dialect.*, num. 144, pag. 307, *Regula 4.^a*

(3) Cfr. apud S. Thom. 1 p., quæst. 14, art. 13, argum. 2; de verit. quæst. 2, art. 12, arg. 7; 1.º dist. 38, quæst. 1, art. 5, arg. 4.

(4) 1 p. quæst. 14, art. 13, ad 2.^{am}; 1.º dist. 38, quæst. 1, art. 5 ad 4.^{am}

(5) *De verit.*, quæst. 2, art. 12, ad 8.um

Necessitas futuri et divina præscientia imposita non est antecedens, sed consequens.

Objectiones soluta:

necessitatem ex suppositione. *Antecedens, est necessarium absolute, inquit, tum ex immobilitate actus (divinæ cognitionis), tum etiam ex ordine ad scitum, quia ista res non ponitur subjacere scientiæ divinæ, nisi dum est in actu, secundum quod determinationem et certitudinem habet; ipsum enim necesse est esse, dum est. Et ideo similis necessitas est inferenda in consequente, ut scilicet accipiatur ipsum quod est Socratem currere, secundum quod est in actu, et sic determinationem et necessitatem habet. Unde patet, quod si sumatur Socratem currere secundum hoc, quod ex antecedente sequitur, necessitatem habet: non enim sequitur ex antecedente nisi secundum quod substat divinæ scientiæ, cui subjicitur, prout consideratur præsentialiter in suo esse actuali; unde etiam sic sumendum est consequens: quomodo patet, quod consequens necessarium est, necesse enim est Socratem currere, dum currit (1). In hoc loco S. Doctor, dum scribit, antecedens (nempe Deum præscire futurum) esse absolute necessarium, necessitatem illius repetit 2) ex immutabilitate divinæ scientiæ; 3) ex immutabilitate ipsius objecti, quia nempe divina præscientia refert futurum, non prout adhuc contentum in potentia causarum, sed prout jam actu est in se ipso extra causas; dum vero res aliqua, utcumque contingens secundum suam naturam, est in se certo aliquo modo, non potest certe aliter se habere, ideoque dum est ita, determinationem ac necessitatem inluit. Atqui totum hoc aliud non est nisi necessitas suppositionis seu conditionata, quemadmodum S. Thomas eam vocat et explicat cum Aristotele in commentariis super librum *Perihermenias* (2), quem locum ipsemet S. Doctor citat respondens ad difficultatem, quam nunc enodamus (3).*

Et probatur, quia necessitas præscientiæ futurorum orta ex invariabilitate divinæ cognitionis est manifeste necessitas suppositionis, non absoluta. Nam absolute potuit Deus non

(1) S. Thom. 1.º dist. 38, quest. 1, art. 5, ad 4.um Cfr. de Verit. quest. 2, loc. cit.; et 1.º p. quest. 14, art. 13, ad 2.um

(2) Lib. 1 *Perihermen.*, cap. 6 vers. fin.; S. Thomas ibid., lect. 15 initio. Cfr. 1.º p. quest. 19, art. 3; de verit. quest. 23, art. 4 ad 1.um

(3) 1.º p. quest. 14, art. 13, ad 2.um fine.

cognoscere peccatum esse Petrum, siquidem nisi Petrus esset peccaturus, non prævisisset Deus illum peccatum; et certe potuit absolute Petrus non peccare, nam libere peccavit. Item si Petrus non extitisset, Deus non prævisisset illum peccatum. Et hæc causa est, cur scientia hujusmodi libera dicatur in Deo, licet semel ab æterno habita, invariabilis et prorsus immutabilis sit. Itaque necessitas orta ex immutabilitate scientiæ divinæ non necessario est absoluta, sed potest etiam esse hypothetica, et talis est necessitas futurorum liberorum a Deo præcitorum. Simili modo necessitas præscientiæ futurorum orta ex immutabilitate objecti, sequitur conditionem ac naturam immutabilitatis, quæ est in objecto. Atqui contingens, quod certo aliquo modo fit, non aliam habet immutabilitatem, quam ex suppositione, nempe illam, qua dum res certo ac determinato modo fit, non potest aliter esse. Ergo similiter necessitas illius antecedentis est tantum ex suppositione.

Confirmatur, quia S. Thomas in nuper laudato loco concludit, similem dari necessitatem in consequente, atque in antecedente. Atqui nemo sane dixerit consequens hoc: *Petrus peccat, aut peccabit*, habere necessitatem absolutam, prout eam nos intelligimus et declaravimus, sed solam hypotheticam. Ergo idem dicendum de antecedenti. Audi ipsum Angelicum sic loquentem: *Illud quod est, necesse est esse, dum est; absolute tamen loquendo non necesse est esse. Ita et Deo scire necesse est, dum scit, non tamen necesse est, eum scire nisi necessitate immobilitatis, quæ voluntatis libertatem non excludit. Et hæc libertas significatur cum dicitur quod Deus potest non scire vel non velle (1). Nam necessitas immobilitatis, seu immutabilitatis, docente ipso Angelico (2), est necessitas suppositionis.*

Quamobrem quando in laudatis locis S. Doctor antecedens illud vocavit *absolute* aut etiam *simpliciter* necessarium, non videtur intellexisse aliud, quam talem necessitatem, secundum quam repugnet hic et nunc aliud esse, licet ea repugnantia procedat ex suppositione, quæ non destruit

(1) 1.º dist. 39, quest. 1, art. 1, ad 3.um

(2) De verit., quest. 23, art. 4, ad 1.um

contingentiam rei; quo modo actus omnes et effectus liberi positi, supposito quod sunt, nequeunt jam omnino non esse. Et hoc modo scientia divina, quæ absolute potuisset non repræsentare Petrum peccantem, supposito quod peccabit, non potest non repræsentare peccantem (1).

Objc. 3.º Quidquid a Deo scitur, necesse est esse, nam etiam ea, quæ a nobis sciuntur certo, nequeunt non esse. Atqui nullum contingens futurum necessario erit. Ergo nullum contingens futurum cognosci a Deo potest, quin eo ipso desinat esse contingens (2).

Respondeo, *dist.* Major: necesse est esse necessitate consequentiæ vel conditionata, *conc.*; necessitate consequentis vel absoluta, *neg.* Et similiter *distinguo* rationem additam.

Tum *contra* dist. Minori, *neg.* conseq. Etenim *actus divi-
næ cognitionis transit supra contingens, etiamsi futurum sit
nunc, sicut transit visus noster supra ipsum, dum est. Et quia
esse, quod est, quando est, necesse est, quod tamen absolute
non est necessarium, ideo dicitur, quod in se consideratum, est
contingens; sed relatum ad Dei cognitionem, est necessarium,
quia ad ipsum non refertur, nisi secundum quod est in esse
actuali. Et ideo simile est, sicut si ego videam Socratem præ-
sentialiter currere, quandoquidem in se est contingens, sed re-
latum ad visum meum est necessarium. Unde bona est distinc-
tio: est necessarium necessitate consequentiæ et non consequentis,
vel necessitate conditionata, et non absoluta* (3).

(1) Cfr Sylvius (In 1.^{am} p., quest. 14, art. 13, *Quæritur 4.ª*), Bañez (In 1.^{am} p., quest. 14, art. 13, in paragr. *Deinde examinatur. Quinta conclusio*), Valentia (In 1.^{am} p., disp. 1, quest. 14, punct. 5, paragr. 3.º *Nihilominus contingentiam rerum, etc.*, ubi varii alii citantur AA.), Molina, (In 1.^{am} p., quest. 14, art. 13, disp. 17, ad 2.um), Toletus (in 1.^{am} p., quest. 14, art. 13, quest. 2, ad 4.um), Suarez (lib. 1 de *Absolut. scient. futuror. conting.* cap. 9, num. 11, 12 seqq.: et nota quæ ibi scribuntur num. 12 circa differentiam enuntiationis in præterito, præsentis et futuro).

(2) Cfr. S. Thom. 1 p., quest. 14, art. 13, arg. 3; 1.º dist. 38 art. 5, argum. 3.º

(3) S. Thom. 1.º dist. 38, quest. 1, art. 5, ad 3.um. Cfr. 1 p., quest. 14, art. 13 ad 3.um

Objc. 4.º Quod Deus futurum esse præscivit, non potest non evenire. Ergo nihil a Deo præcognitum est contingens. Consequens patet, quia non est contingens id, quod non potest non evenire. Antecedens etiam patet, quia si quod Deus præscivit, non eveniret, falleretur. Ergo si, stante divina præscientia, posset res non evenire, posset quoque falli Deus: quod nefas est cogitare (1).

Respondeo, *dist.* anteced. Non potest non evenire absolute ac simpliciter, *neg.*; conditionate, et quia reapse eveniet, *conc.* Et *neg.* conseq.

Ad probationem antecedentis, *conc.* anteced., *neg.* vel *dist.* conseq.

Si, stante divina præscientia, posset res non evenire in sensu composito talis præscientiæ posset falli, *conc.*; si stante divina præscientia, posset res non evenire in sensu diviso præscientiæ, *neg.* Quamquam Deus falleretur, si non eveniret id, quod semel præscivit, non sequitur tamen Deum posse falli ex eo, quod res absolute *possit* non evenire. Quia bene quidem stat cum reali eventu rei alicujus, v. g. actualis hujus meæ scriptionis, absoluta possibilitas, ut res illa non eveniret; repugnat autem Deo circa quemlibet eventum, utcumque contingentem, potentia deceptionis. Si enim res, quæ de facto eveniet, non eveniret, Deus non prævidisset eventum, sed prævidisset non eventum. Etenim, cum Deus ab æterno videat totam dispositionem causarum usque ad actualem productionem effectuum, et effectus non solum intra causas, sed in se ipsis etiam; divinus intuitus infallibiliter defigitur in eo, quod erit vel non erit determinate in se ipso, ita ut si aliud de facto vel aliter fieret, illud similiter apprehenderet. Et sic licet res, quæ contingenter fit, poterit non esse, ac proinde poterit non repræsentari a divino intellectu, numquam tamen potest hic decipi, quia non potest cognoscere id, quod non erit, vel non est, aut non cognoscere quod erit, vel est (2).

Objc. 5.º Non potest in nobis dari cognitio certa de contingentibus. Sed divina cognitio est certissima et certior,

(1) Cfr. apud S. Thomam, 1.º dist., quest. 1, art. 5, argum. 3.º

(2) Vid. Cardin. Tolet., In 1 p., quest. 14, art. 13, *Quæstio 2.^a*, ad 2.um